

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Första Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 16 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredros och hänvisades till statsutskottet de under förmiddagens sammanträde aflämnade kungl. propositionerna.

Justerades 5 protokollsutdrag för denna dag.

Föredros å nyo och företogs punktvis till afgörande bevilningsutskottets den 13 och 15 innevarande april bordlagda betänkande n:o 25, i anledning af väckta motioner om ändring i § 8 tulltaxeunderrättelserna m. m.

Med afseende på den rätt, hvilken enligt § 8 mom. 1 tulltaxeunderrättelserna tillerkänts innehafvare af svenskt skeppsvarf eller verkstad, där fartyg af mer än 40 tons afgiftspliktig dräktighet blifvit nybyggdt, förbyggdt eller repareradt, att för därvid använda tullpliktiga materialier eller skeppsförnödenheter åtnjuta tullrestitution eller befrielse från tullafgiftens gäldande, och i fråga om hvilkas rätt i berörda moment såsom villkor stadgats, bland annat, att det fartyg, till hvilket materialierna och skeppsförnödenheterna användes, skulle inom två år efter deras införsel till riket styrkas vara i fullfärdigt skick, hade i två vid innevarande riksdag väckta motioner, nämligen motionen n:o 33 inom Första Kammaren af herr *Löven* och motionen n:o 95 inom Andra Kammaren af herr *Brodin*, föreslagits den ändring, att sagda tid måtte utsträckas, enligt den förra motionen till tre år och enligt den senare till fyra år. Härförutom hade herr *Brodin* i sin motion yrkat sådan ändring af »gällande bestämmelser», att, vid tullbehandling af materialier och skeppsförnödenheter, som för berörda ändamål infördes, vederbörande tullförvaltning måtte, där ej särskild anledning funnes att underkasta

varorna vägning, berättigas att taga den i faktura eller konnossement uppgifna vikt för god.

Om ändring
af § 8 i
tulltaxe-
underrättel-
serna.

Punkten 1.

Utskottet hade i denna punkt på anförda skäl hemställt, att Riksdagen ville besluta, att § 8 i de vid gällande tulltaxa fogade underrättelser om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»§ 8.

1. *Den, som här i riket verkställt nybyggnad, förbyggnad eller reparation af fartyg af mer än 40 tons afgiftspliktig dräktighet, vare sig svenskt eller utländskt, äge att för därvid använda, från utrikes ort införda tullpliktiga materialier och skeppsförnödenheter, däribland inbegripna sådana i fartyget fast anbragta husgerådssaker, hvilka antingen icke kunna med bibehållen användbarhet därifrån skiljas eller ock genom särskild, varaktig beteckning äro tydligen utmärkta såsom för fartyget uteslutande afsedda, restitutionvis återbekomma den erlagda tullafgiften eller i det fall att, enligt medgifvande, som här nedan sägs, tullafgiften icke blifvit erlagd, utan allenast säkerhet för densamma ställs, njuta befrielse från dess gäldande under villkor:*

a) att afsikten med de införda artiklarnas användning till förberörda ändamål vid deras *angifning till förtullning* skriftligen anmäles;
b) att det fartyg, till hvilket artiklarna användas, inom *tre år från dagen för deras angifning till förtullning* styrkes vara i fullfärdigt skick;

c) att *den, som verkställt nybyggnaden, förbyggnaden eller reparationen, när fartyget är fullt färdigt, till generaltullstyrelsen aflämnar en af honom under edlig förpliktelse afgifven och af två hans biträden, som med arbetet tagit befattning, bestyrkt noggrann förteckning öfver myckenheten och beskaffenheten af alla till fartyg använda olika artiklar, materialförlusten vid arbetet däri inberäknad, för hvilka restitution af eller befrielse från tullafgift sökes, jämte under samma förpliktelse afgifven försäkran, att dessa artiklar äro af utländskt ursprung och att full införseltull för dem blifvit behörigen erlagd eller af generaltullstyrelsen godkänd säkerhet för densamma ställd, samt uppgift ej mindre om dagen, då de angifvits till förtullning, än äfven därom, huruvida sådan angifning skett från nederlag eller från transitupplag eller direkte och i sistnämnda fall jämväl om den lägenhet, med hvilken införseln skett; skolande, hvad husgerådssaker angår, dessutom aflämnas bevis af tullförvaltning, att de här ofvan beträffande sådana artiklar för den medgifna förmånen stadgade särskilda villkor vid verkställd besikning funnits vara för handen; samt*

d) att den, som verkställer nybyggnaden, förbyggnaden eller reparationen, är förbunden att underkasta sig all den kontroll i öfrigt, hvilken generaltullstyrelsen kan finna skäligt föreskrifva.

Om ändring af § 8 i tulltaxe-underrättelserna.
(Forts.)

Verkställes nybyggnaden, förbyggnaden eller reparationen af innehafvare af skeppsvarf eller mekanisk verkstad, och önskar denne anstånd med erläggande af tullafgift för artiklar, som i detta mom. afses, till dess frågan, huruvida befrielse från afgiften må njutas, blifvit afgjord, kan han, efter därom hos generaltullstyrelsen gjord anhållan, erhålla sådant anstånd, om för samma afgift ställes säkerhet, som generaltullstyrelsen finner betryggande; skolande angående tullverkets rätt att, efter utgången af den tid, för hvilken anstånd med tullafgiftens erläggande beviljats, af sådan säkerhet göra sig betäckt för belöpande tullafgift i tillämpliga delar gälla de i § 31 tullstadgan meddelade föreskrifter.

2. *Enahanda förmån, som i mom. 1 sägs, tillkommer under där nämnda villkor äfven den, som här i riket för vare sig svensk eller utländsk räkning verkställt nybyggnad, förbyggnad eller reparation af skeppsdocka, dockport, ponton eller slip.*

3. De skeppsförnödenheter, hvarmed ett svenskt från utrikes ort återkommande fartyg under resan blifvit försedt, äro icke underkastade tull, så länge de förblifva i samma fartygs bruk.

Vid punkten var fogad reservation af friherre *Klingspor*, som likväl däri ej angifvit sin mening.

Friherre *Klingspor*: Såsom kammaren torde finna, är här en ganska stor utsträckning gjord uti de undantagsförmåner, som äro beviljade för skeppsbyggerierna. Det är ju, då kronan skall beställa fartyg, regel, att man inrymmer villkoret, att allt, som kan vara af inhemsk tillverkning, också skall vara det, och den allmänna uppfattningen hos oss är ju, att man skall försöka tillgodogöra den svenska industriens alster så mycket som möjligt. Nu är det ett särskildt undantag för skeppsbyggerierna, och detta har ju varat under några år, och detta undantag inverkar gifvetvis icke så litet på vår egen industri. Emellertid ligger i detta förslag en ytterligare utveckling i detta hänseende och en icke obetydlig sådan, först en utsträckning af tiden, inom hvilken restitution får sökas, till tre år i stället för två år. Hvad tiden för restitutions sökande beträffar vill jag erinra, att de stora fartygen, krigsfartygen, i allmänhet tillhöra den cert, i fråga om hvilken Riksdagen själf uttalat, att där bör användas svenskt material; därför tycker jag icke, att det är så nödvändigt att göra denna utsträckning; det är naturligtvis förenadt med stora svårigheter att öfvervaka tillverkningen, så att icke missbruk komma att ske. Vidare har eu stor utvidgning föreslagits beträffande förmånen af restitution för materialier till reparation af skeppsdockor, dockportar, pontoner, slipar etc. och dessutom en hel mängd andra saker.

Om ändring
af § 8 i
tulltaxe-
underrättel-
serna.
(Forts.)

Jag har reserverat mig, därför att jag velat inom utskottet och kammaren gifva uttryck åt min åsikt, att det är väl stora eftergifter gjorda. Då jag emellertid inom utskottet icke vann sådant understöd, att jag ansåg att man skulle kunna drifva denna fråga längre, har jag inskränkt mig till att låta anteckna en blank reservation. Och för så vidt ingen annan upptager denna sak, skall jag icke tillåta mig att göra något särskildt yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 13 och 15 i denna månad bordlagda betänkande n:o 26, i anledning af väckta motioner angående beräkningen af utbytet vid hvitbetssockertillverkningen samt om tullen å socker.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 155, hade herrar *H. Andersson* i Grimbo och *C. T. Lind* föreslagit, att Riksdagen ville besluta sådan ändring rörande beskattningen af sockertillverkningen, att § 2 i kungl. förordningen den 19 maj 1893, sådan den ändrats genom kungl. förordningen af den 12 augusti 1902, måtte ändras därhän, att etthundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor skulle antagas lämna ett utbyte af femton kilogram socker.

Till gemensam behandling med förenämnda motion hade utskottet förehaft en likaledes inom Andra Kammaren, af herr *J. P. Jesperson*, väckt motion, n:o 132, hvari föreslagits, att Riksdagen behagade besluta, att den nu gällande tullsatsen 23,5 öre pr kg. å socker b) till färgen mörkare än n:o 18 af den i världshandeln gällande holländska standard, äfven om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, måtte höjas till 29,5 öre pr kg.

Utskottet hade på andragna skäl hemställt, att förevarande båda motioner

a) angående beräkningen af utbytet vid hvitbetssockertillverkningen och

b) om tullen å socker

icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation af friherre *Klingspor*.

Punkten a).

Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverkningen.

Herr Unger: På sätt detta utskottsbetänkande utvisar, har den reducerade utbytesprocenten af råsocker ökats från 1898, då den

var 12,08 procent, till den nuvarande 14,17 procent. Under sådana förhållanden säger utskottet själfvt, att den visar »en bestämd tendens till stegring» och vidare att »det belopp, hvarmed nämnda medelutbyte öfverstiger det beräknade utbytet, synes ock vara tillräckligt stort, för att en ytterligare höjning af den beräknade utbytesprocenten, om ock icke i samma omfattning som i ofvan förstnämnda, af herrar Andersson och Lind väckta motion föreslagits, bör kunna företagas för tillgodoseende af statens skatteintresse, utan att sockerindustriens berättigade intressen därigenom skadas». Det är ju alldeles riktigt, som utskottet säger, att, när den stegrats så mycket, som den gjort nu, och visar bestämd tendens till stegring, tiden kan vara väl inne att öka beräkningen af utbytesprocenten. Men utskottet kommer till en annan åsikt därför, säger utskottet, att en kommitté nedsatts, som skall utreda frågan och framställa förslag eventuellt angående produktionsbeskattning eller ock någon annan beräkning af tillverkningskatt, ifall den kommer att bibehållas. Och utskottet har gjort sig underrättadt om, att kommitterade snart sluta sitt arbete, så att man kan vänta en kungl. proposition till nästa Riksdag. Sedan yttrar utskottet: »Då förevarande beskattningsfråga sålunda är i vidsträckt omfattning föremål för utredning, hvars resultat inom jämförelsevis kort tid lära blifva kända, finner sig utskottet icke böra tillstyrka, att någon förändring med afseende å hvitbetssockertillverkningsafgiften nu företages». Ja, detta, att det är en kommitté tillsatt, som har frågan om hand, är en anledning till uppskof, som har sitt berättigande, då det är fråga om omarbetning af lagar och sådana stadgar, som hafva sammanhang med flera andra förhållanden. Men här är ju ett alldeles enastående fall, och man kan icke uttänka någon orsak, hvarför den omständigheten, att utbytesprocenten skulle beräknas i stället för till 12 proc., såsom nu är fallet, till 13 eller 14 proc. kan utgöra det minsta hinder för kommitténs arbete eller hindra Riksdagen att rätta sig efter kommitténs förslag eller den proposition, som Kungl. Maj:t kommer att framställa. Ett förhållande sådant som detta, att det är en kommitté, som arbetar på frågan, synes således icke utgöra något skäl att uppskjuta minst ett år till med att höja utbytesprocenten, då den verkliga redan så väsentligt öfverstiger den beräknade att, då denna senare nu är 12 proc., den förra har i medeltal uppgått till 14,17 proc. Under sådana förhållanden, och då jag anser, att statens finanser verkligen icke äro sådana, att man just bör skänka efter åt sockerbruksägarne en half eller en million, anser jag för min del, att det bör ske en höjning af denna beräkning. Herrarne skola observera, att det är icke fråga om att höja skatten. Det är meningen att bibehålla samma skatt, som nu finnes. Skatten skall blifva densamma, men naturligtvis skall den träffa allt socker, som tillverkas, och nu vet man, att det blir öfver 14 proc. utbyte af betorna. Under sådana förhållanden kunde man, efter som utbytet är öfver 14 proc., finna skäl föreslå höjning från 12 till 14 proc., men det har hittills icke

*Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverknin-
gen.*

(Forts.)

Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverknin-
gen.

(Forts.)

tagits så stora steg i sänder, och med anledning däraf och då, såsom man hört sägas, sockerfabrikanterna hafva måst öka priset på betorna med, efter hvad jag tror, 10 öre per kilogram, vill jag för min del icke föreslå högre uppskattning än till 13 proc. Jag tager mig därför friheten, herr talman, föreslå, att denna punkt måtte få följande lydelse: det Riksdagen måtte besluta, att § 2 i nådiga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lyder enligt nådiga förordningen den 12 augusti 1902, skall erhålla följande förändrade lydelse, att lända till efterrättelse från och med den 1 september 1904: *Det enligt § 1 beskattningspliktiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att ett hundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lämna ett utbyte af tretton kilogram socker.*

Friherre Klingspor: Herr greve och talman! Mina herrar! Jag har vid detta betänkande fogat min reservation utan att angifva hvad jag afsett med densamma. Anledningen till att jag reserverat mig är emellertid den, att jag, i likhet med herr Unger, känner mig öfvertygad om, att en höjning af utbytesprocenten med fullt fog skulle kunna ske, och äfven känner jag mig öfvertygad om, att en höjning till 13 proc. nog är af beskaffenhet, att icke däraf några större olägenheter skulle framkallas. Men jag känner mig äfven i viss mån tillbakahållen däraf, att vid föregående tillfälle, då höjning skedde till 12 proc., framhölls, att detta sätt att beräkna utbytet icke är fullt rättvist; för många fabriker kvarstår en mycket stor fördel under alla förhållanden, men för andra fabriker leder det till skada. Då gick man nämligen så nära in på den verkliga utbytesprocenten, att det för en del fabriker kunde medföra förlust. Att således bestämma en fix procent är något, som icke verkar välgörande. Och äfven om utbytet under ett år eller i allmänhet visat sig vara så pass stort, att en höjning af beräkningen bör kunna äga rum, så må man i alla fall erinra sig, att en föregående Riksdag begärt en utredning, huruvida icke beskattningen skulle kunna ordnas på annat sätt, så att utbytet skulle kunna fullt utnyttjas till statens intresse utan att lädera fabriker, d. v. s. de fabriker, där utbytet blefve mindre än medeltalet af det beräknade, och således beskattningen lämpas efter det verkliga utbytet. Detta skulle ju vara fullt rättvist. Nu har en kommitté haft saken om hand, och den skulle komma fram med sitt utlåtande redan i maj. Jag kände mig då i utskottet litet bunden af detta, så att jag just icke ville på egen hand yrka på en höjning till 13 proc., såsom jag eljest skulle hafva gjort. Men jag har emellertid velat meddela kammaren detta, att uppfattningen inom utskottet var den, att utbytet vore så pass stort, att en sådan höjning, som herr Unger föreslagit, icke skulle vara någon orimlighet, men att på grund af förhållandena det skulle vara önskvärdt, om icke denna höjning nu vidtoges, utan att man väntade på hvad Kungl. Maj:t skulle kunna

föreslå med anledning af kommitténs utlåtande; det kunde kanske blifva en ganska omfattande förändring i beskattningshänseende.

Medan jag har ordet skall jag med herr talmannens tillåtelse uttala mig litet grand i afseende å punkten 2), då jag icke kommer att göra något yrkande vid den. Den berör tullen å socker. Det är så, att en motion inkommit, i hvilken begäres, att man skall höja tullen på råsocker, och motionären säger, att sockerpriset beröres icke af en höjning af tullen på oraffineradt socker, utan den verkar endast därhän, att sockerfabrikerna icke känna sig fullt så benägna att importera oraffineradt socker för att raffinera det. Detta skulle också blifva till fördel för jordbruket, d. v. s. för dem, som odla sockerbetor, och det skulle således vara en fördel, om vinsten på raffinaden af importeradt råsocker blefve minskad; det skulle ej heller för allmänheten blifva någon olägenhet i form af höjda pris. Jag anser en sådan riktning icke skada allmänheten. Den vore ganska god att genomföra. Men på sid. 7 har utskottet sagt: »För frågans rätta bedömande och afgörande torde erfordras grundliga undersökningar om den inverkan, en dylik tullförhöjning kunde antagas komma att medföra ej mindre för statskassan än äfven för sockerindustrien och konsumenterna.» Och af detta skäl, att jag icke är tillräckligt hemmastadd i denna fråga, har jag icke vågat mot en sådan motivering göra något bestämdt yrkande. Jag har ej heller nu velat göra något särskildt yrkande, men jag har ansett det vara min skyldighet att meddela kammaren den uppfattning, jag förfäktat i dessa frågor.

*Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverkning-
gen.*

(Forts.)

Herr Fahlbek: Jag har icke begärt ordet för att opponera mig mot det slut, hvartill utskottet kommit — tvärtom instämmer jag däri — men det finnes en punkt, som jag icke vill låta stå utan en gensaga, och detta så mycket mindre, som densamma nu har af den förste talaren tagits som anledning till ett särskildt yrkande om höjning af utbytesprocenten. Det är nämligen tvenne omständigheter, som härvid böra tagas i betraktande, men som alltför litet blifvit beaktade. Den ena är, att vid sidan af dessa siffror och denna tabell, som vi se i utskottets betänkande, bör man ställa en annan, som visar, huru beräkningen af utbytesprocenten stigit. Under de tio sista åren 1893—1904 har icke mindre än sex gånger utbytesprocenten höjts. Därmed vill jag visst icke säga, att detta icke varit berättigadt, *om det hade skett med vederbörlig specialisering.* Men så som det nu skett, påminner det alltför mycket om fabeln rörande mannen och åsnan, som han skulle lasta på. »Tål du detta», sade han, »så tål du också det, och tål du det, så tål du än mer.» Så har man resonerat här också. Men, mina herrar, gränsen för bärformågan är i många fall uppnådd, för att icke säga öfverskriden. Ty — och här kommer den andra omständigheten — det är icke fråga om *en* industri, *ett* företag, som kan behandlas efter ett medeltal och ett medelutbyte, utan det är 19 eller 20 olika

Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverknin-
gen.

(Forts.)

företag, som hafva ganska olika utbytesprocent med däraf följande olika ekonomisk bärkraft. För att behålla bilden, jag nyss använde — flera af kreaturen äro nog gamla och väl gödda och hafva duktiga krafter att bära, men några af de yngre äro däremot ganska magra och skröpliga, det försäkrar jag; och för dem har verkligen den yttersta bärformågan redan uppnåtts.

Men vidare får man icke säga såsom den förste talaren och såsom man för resten alltid får höra, att, emedan sockerutbytet faktiskt öfverstiger den senast antagna beräkningen, 12 proc., en viss procent socker blir obeskattad. Mina herrar, det är fullkomligt likgiltigt, huru dessa båda faktorer, å ena sidan skattesatsen och å andra sidan utbytesprocenten, fastställas; jag kan förändra dem efter behag och ändå för staten och den enskilde få samma resultat. Jag kan höja skatten till dubbla beloppet mot hvad den nu är eller lika med tullen, om jag sänker utbytesprocenten; och vice versa kan jag höja utbytesprocenten öfver den befintliga sockermängden i betorna, om jag blott sänker skattesatsen — allt med samma resultat. Jag kan maniera dessa siffror huru som helst.

Frågan hvarpå allt hänger är naturligtvis den: huru stor är den skatt, som kommer att drabba 100 kg. socker? Är den så afpassad, som den bör vara, för att å ena sidan gifva staten, hvad den tillkommer, och å andra icke öfverbelasta de särskilda fabrikena? Och då är det verkligen så, att en del af de yngre fabrikena redan hafva fått så hög beskattning, att de sannerligen icke förmå bära mera, åtminstone icke vid så låga sockerpris, som under de två sista åren. Däremot medger jag gärna, att för de gamla och rika fabrikena och framför allt för dem, hvilka äro belägna uti de bästa betrakterna, en höjning af skatten är både möjlig och lämplig. Och en sådan kommer ju att ske, om den nya beskattningsprincipen, hvilken borde hafva genomförts 1893, då den sista sockerkommittén satt, den principen, att man skattar efter tillverkad socker, kommer att tillämpas. Endast därigenom afpassas äfven skatten med någon rättvisa; men att taga efter ett medeltal, på sätt som nu sker, det är en ren orimlighet.

Jag har ingenting vidare att tillägga, men har velat säga detta för att påpeka, att man resonerar alldeles för schablonmässigt, då då man skär alla sockerbruken öfver en bank, som om de vore ett enda företag. Man måste specialisera, om man ej vill strypa de yngre och svagare fabrikena, som dock äro — det får icke förglömmas — *Riksdagens egna skapelser*. Ty de ha alla tillkommit efter 1893 års förordning, som ingaf förhoppning om, att man skulle komma till stadga och fasthet uti dessa ting. Men höjningen af utbytesprocenten och därigenom af skattebeloppet har fortgått, och någon stadga har det icke blifvit. Därför har det ock för dessa yngre fabriker blifvit allt svårare att existera, trots det löfte om en tryggad fortvaro, som — jag upprepar det — 1893 års riksdagsbeslut innehöll.

Jag har naturligen intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

*Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetsocker-
tillverknin-
gen.*

(Forts.)

Herr Wester: Den förste talaren framhöll, att utbytesprocenten under de senaste åren så väsentligt ökats, att det vore på tiden att i år göra en förhöjning i beräkningarna. Det är dock endast två år sedan denna industri fick en förhöjning på utbytet med en procent, och man bör väl icke oroa industrien med oupphörliga förändringar i beskattningshänseende. Dessutom beror den höjning, som under sista året särskildt framträd, på en andra produkt, som numera uttages vid sockerbruken och som kostar dem så ofantligt mycket, att denna produkt icke kan beskattas mera än till en helt obetydlig procent. Anordningarna för denna andra produkt äro alltför dyrbara, för att man skall beräkna beskattningen efter denna.

Samme talare berörde också den tillsatta kommittén och sade, att det kan dröja länge, innan den blir färdig med sitt arbete. Utskottet säger sig dock hafva inhämtat, att kommitténs utlåtande vore att förvänta redan under nästkommande maj månad, och då är det väl skäl att afbida resultatet af dess arbete. Man kan icke åstadkomma en rättvis beskattning på den hittills följda vägen. Den föregående talaren har tydligen påvisat, hvilket äfven framgår af den vid betänkandet fogade tabellen, att åtskilliga sockerbruk icke kommit till någon förhöjd utbytesprocent, de finnas t. o. m., hvilka icke ens nått upp till tolf procent; men därför att nu några ha fått utbytesprocenten höjd, skulle de svagare, de senast tillkomna fabrikerne drabbas af en beskattning, som de icke skulle kunna bära. Om dessa äldre fabriker, där utbytesprocenten verkligen är höjd, skulle kunna särskildt beskattas, det vore en annan sak, och jag hoppas lifligt, att vi skola komma därefter, att sockerbruksbeskattningen lämpas efter det *faktiska* utbytet, ty det vore dock det enda rättvisa, men att under närvarande förhållanden göra en ökning i beskattningen anser jag alldeles oriktigt.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Unger: Jag skulle vilja gentemot den nästföregående talaren, då han talade om att det här icke är fråga om blott *en* affär, utan om flera, och att vinsten för dessa ställer sig mycket olika, säga, att den omständigheten, att den ene sköter sin affär så, att den icke gifver samma afkastning som den andre, lärer väl icke, då beskattningen ej är så ordnad, att den blifvit bestämd olika för olika fabriker, kunna verka därefter, att staten skall förlora sin inkomst af alla, då det nu visar sig, att utbytesprocenten i medeltal stigit till 14,17. För öfrigt vill jag inlägga en gensaga emot talarens yttrande, att man kan maniera siffrorna huru man behagar, utbytesprocenten på ena sidan och skatten på den andra. Därom är icke här fråga. Jag tviflar på att Riksdagen skulle vilja inlåta sig på den saken, utan då Riksdagen bestämt tullsatsen på råsocker

Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverknin-
gen.

(Forts.)

till för närvarande 11,75 öre för kilogram, utbytet må blifva större eller mindre, skall ock den bestämda tillverkningskatten af faktiska utbytet utgå.

Nu är det visadt, att utbytet är så och så stort; då är det icke mer än rättvist, att man uttager skatten på detta verkliga utbyte. Riksdagen lär väl icke vilja »maniera» med saker, som äro verkliga och faktiska, och det är i detta fall faktiskt, att ett förhöjdt utbyte äger rum. Det gäller här för statsverket en årsinkomst af omkring en half million kronor.

Friherre De Geer: Det förhåller sig nog icke alldeles så som herr Unger antydde, att olikheten uti afkastningen fabrikerna emellan är beroende uteslutande på desammas skötsel, utan det finnes här en mycket viktig faktor att taga i betraktande, nämligen *beskaffenheten* af betorna vid de olika fabrikerna. Denna är ganska växlande, och dessutom äger det förhållandet rum, att just de gamla och rika fabrikerna, hvilka varit med under den gyllene tiden och samlat fonder samt hafva en lysande ekonomisk ställning, äro belägna i de bördigaste trakterna af Skåne. Ett annat förhållande äger rum med de yngre fabrikerna, hvilka laborera med stora skulder och ingalunda hafva någon lysande ekonomisk ställning, de ligga i allmänhet i de trakter, där betorna lämna mindre socker. Men med det skattesystem, vi nu hafva, drabbas samtliga fabriker, de svagare situerade likaväl som de rikare, af den ifrågasatta förhållningen. Meningen med det nu pågående arbetet inom sockerkommittén är att på något sätt söka åstadkomma en rättvisare beskattning, så att man må kunna höja skatten utan att de svagare fabrikerna träffas allt för hårdt däraf, med andra ord, att skatten bestämmes i förhållande till det socker, som *verkligen* finnes uti de använda betorna. Jag tror, i likhet med herr Fahlbeck, att det skulle vara mycket olyckligt för dessa yngre fabriker, om utbytesberäkningen nu åter skulle höjas, så länge vi hafva det gamla orättvisa beskattningssystemet kvar, och jag hemställer därför, att man icke nu måtte göra någon förändring, utan afvakta det förslag, som efter sockerkommitténs utlåtande är att från Kungl. Maj:t förvänta.

Hvad beträffar herr Jespersons motion, om hvilken friherre Klingspor talade något, så ehuru han icke framställde något yrkande, vill jag dock säga, att antagandet af herr Jespersons förslag skulle vara i hög grad ödesdigert för våra sockerfabriker; ty på samma gång man höjer tullen på råsocker med sex öre, höjer man skatten på socker med tre öre. Skatten, som nu utgör 11,75 pr kilogram, d. v. s. 14,10 per ton betor, skulle, i fall man höjde tullen enligt herr Jespersons förslag, blifva icke mindre än 17,70 per ton, d. v. s. en höjning af 3,60, och det vore detsamma som att alldeles slå ihjäl en hel del fabriker.

Jag tillåter mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Fahlbeck: Jag är delvis förekommen af den siste talaren, men tillåter mig dock att gentemot hvad den näst föregående talaren yttrade rörande de båda faktorer, som tillsammans bestämma skatten, utbytesprocenten och skattesatsen, anmärka, att dessa äro helt och hållet godtyckligt bestämda. De kunna därför ock fastställas så eller så, och vi ändå få fram samma totala skattesumma. Det är den allenast, vi skola fästa oss vid, och tillse, att därvid staten å ena sidan får så mycket som möjligt och att å den andra fabrikerna icke öfverbelastas. Huru denna summa framkommer, genom att höja utbytesprocenten och sänka skattesatsen eller omvänt, är däremot alldeles likgiltigt. Därför är ock talet om det obeskattade sockret vid nuvarande utbytesprocent (12 %) alldeles meningslöst.

*Angående
beräkningen
af utbytet vid
hvitbetssocker-
tillverkningen.*

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Unger*, det Riksdagen måtte besluta, att § 2 i nådiga förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda § lyder enligt nådiga förordningen den 12 augusti 1902, skulle erhålla följande förändrade lydelse, att lända till efterrättelse från och med den 1 september 1904: »Det enligt § 1 beskattningspliktiga råsockret beräknas efter de för tillverkningen använda betornas vikt sålunda, att etthundra kilogram råa (ej torkade) hvitbetor antagas lämna ett utbyte af tretton kilogram socker».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Unger* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten a) af sitt betänkande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ungers yrkande i ämnet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;

Nej—26;

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

*Om förbud
mot utskänkning
af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af motioner rörande förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser samt kasern- m. fl. områden.

Uti särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner n:is 12, 209 och 215 hade dels herrar *J. W. Bengtsson* i Häradsköp och *C. Johansson* i Aflösa hemställt, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å lägerplatser och kassernområden, dels ock herr *John Olsson* i Stockholm föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å flottans och kustartilleriets förläggingsorter samt under marinförvaltningen hörande fabriksområden, äfvensom inom områden tillhörande fabriker, som lydte under arméförvaltningen.

Sedan dessa motioner blifvit för förberedande behandling öfverlämnade till Andra Kammarens andra tillfälliga utskott, hade detta utskott uti afgifvet utlåtande hemställt, att de i ämnet väckta motionerna måtte på det sätt bifallas, att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å arméns lägerplatser äfvensom inom arméns och flottans samt kustartilleriets kasernområden.

Efter det Andra Kammaren bifallit ifrågavarande hemställan, hade ärendet af Första Kammaren hänvisats till dess första tillfälliga utskott, som i nu föreliggande utlåtande hemställt, att Första Kammaren måtte för sin del biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Crusebjörn: Då Första Kammaren förlidet år afslog en dylik framställning till Kungl. Maj:t som den, hvilken här ifrågasättes, anser jag mig icke kunna låta detta utskottsbetänkande passera utan att inlägga en gensaga mot hvad som här föreslås.

Det är kammaren bekant, att 1900 och 1901 afböjde Första Kammaren skrifvelseförslag i den riktning, som nu föreligger, hvaremot kammaren 1902 visade sig mera tillmötesgående i denna fråga och beslöt en skrifvelse till Kungl. Maj:t, hvarpå följde en skrifvelse

från Riksdagen, som innehöll, »det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, utskänkning af vin, öl och porter, där den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig, att så ej kunde ske och hinder för dylikt beslut mötte, huruvida ej utskänkning å dessa platser af vin och malt-drycker lämpligen må kunna inskränkas».

Denna skrifvelse blef af Kungl. Maj:t i vederbörlig ordning behandlad, och samtliga militära myndigheter såväl som Konungens befallningsbafvande i samtliga länen hördes häröfver, och de inkomna yttrandena innehöllo många skilda tankar. I allmänhet voro de mycket betänksamma vid att gå för långt på den här föreslagna vägen. Kungl. Maj:t ställde sig likväl skrifvelsens önskningsar till efterrättelse så långt som möjligt, och resultatet blef nådiga bestämmelser utfärdade i en generalorder af den 23 januari 1903. Så vidt jag ser af handlingarna, har icke för dessa Kungl. Maj:ts bestämmelser i ärendet blifvit närmare redogjort, hvilket föranleder mig att nu delgifva kam-maren innehålllet af denna generalorder för att på samma gång visa, huru välvilligt Kungl. Maj:t ställde sig mot Riksdagens uttalade önskningsar. Det heter nämligen, att »följande skall lända till efterrättelse beträffande marketentierörelsen, i den mån nu gällande kontrakt angående försäljningen å marketentierorna icke lägga hinder i vägen därför». Det var nödvändigt, att bestämmelserna blefvo något olika affattade för olika förhållanden. Det var nämligen så, att man icke gärna kunde utfärda bestämmelserna lika för marketentier vid truppförband, hvilka voro belägna i garnisonsstad eller i omedelbar närhet därtill eller vid mötesplatserna ute på landsbygden. Ty förhållandena äro ju väsentligt olika i det fall, att man förutsätter, att på de vanliga mötesplatserna utskänkingsrörelse icke i en eller annan form bedrivnes i närheten däraf, hvaremot det ju i allmänhet är förhållandet, att utskänkingsrörelse såväl i afseende å spirituosa som öl äger rum i hvarje garnisonsstad.

Bestämmelserna afse först de öfningsplatser, som icke äro belägna i eller invid garnisonsort; och innehålla för dessa följande:

1. Utskänkning af vin och porter får icke äga rum.

2. Öl får utskänkas blott vid tiderna för manskapets middags- och aftonmåltider under en och en half timme hvardera gången, tiden för måltiden däri inbegripen. Utskänkningen får ske endast till förtäring på stället glas- eller muggvis åt personer tillhörande vederbörligt regemente eller åt öfriga personer, hvilka besöka öfnings-platsen i offentligt uppdrag eller där hafva sysselsättning för regementets räkning.

3. Andra personer än de, som omförmälas i näst föregående punkt, få icke under de tider öl serveras uppehålla sig i marketentieriet.

4. Vederbörande chef äger å ena sidan att föreskrifva de

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.
(Forts.)

*Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

ytterligare inskränkningar beträffande ölutskänknings, som af omständigheterna kunna påkallas, och å andra sidan att på grund af särskild anledning undantagsvis meddela tillstånd till utskänkning af öl i vidsträcktare mån, än ofvan angifvits.

5. I marketenteri skall städse finnas att tillgå såväl svagdricka som mjölk, kokadt kaffe och läskdrycker, såsom vatten, saft o. s. v. Därstädes skola äfven tillhandahållas smörgåsar, kaffebröd m. m. dylikt, som af manskapet röner mera allmän efterfrågan.

6. Kontrakt angående marketentierörelse får uppsättas blott för ett år i sänder.

Ett närmare aktgifvande på dessa bestämmelser visar, att man sökt inskränka ölutskänknings i marketentiererna så mycket som möjligt och att man sökt åstadkomma, att icke det oskick skulle få äga rum, att personer, icke tillhörande regementet, samlades där å sön- och helgdagar och vid andra tillfällen samt finga inträde på marketentiererna för att bjuda manskapet på förtäring.

Det har nämligen visat sig, att vid sådana tillfällen förhållandena kunnat utveckla sig mindre tillfredsställande i afseende å nykterheten. Sedermera finna herrarne, att man lämnat regementschefen rättighet att, om förhållandena i mötesplatsernas närhet äro sådana, att sådant utan olägenhet kan ske, inskränka ölserveringen, om han så vill, utöfver hvad som är allmän regel, men också att för något visst tillfälle, t. ex. efter återkomst från en ansträngande tjänstgöring, flera miles marsch eller dylikt, medgifva, att ölservering må äga rum. Vidare har man sökt skydda sig mot de anmärkningar, som gjorts, att på marketenteriet icke skulle finnas mjölk, kaffe och dylikt därför, att det skulle ligga i vederbörandes intresse, att det dracks så mycket öl som möjligt, och slutligen har man satt in, att icke fleråriga kontrakt å marketentierörelse skola få uppgöras, utan att kontrakten skola gälla endast för ett år i sänder, så att man må hafva frågan fullkomligt i sin hand. Härigenom kan man utan att stöta någons rätt för hufvudet göra de ändringar, för att ej säga inskränkningar, i afseende å utskänknings, som kunna vara erforderliga.

Dessa voro grundbestämmelserna. Hvad sedermera angår marketentierörelsen inom kasernområdena i garnisonsstäderna, hänför man sig till de förra bestämmelserna, i det att man föreskrifvit: »jämväl inom ifrågavarande områden skola ofvanstående bestämmelser tillämpas, dock hvad beträffar de i punkterna 2 och 3 stadgade inskränkningar, endast i den mån vederbörande chef, med hänsyn till utskänknings af spritdrycker ordnande inom garnisonsorten särskildt i kasernområdets närhet, finner sådant tillrådigt och af omständigheterna påkalladt.» Slutligen har Kungl. Maj:t föreskrifvit följande: »I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t i nåder befallt, att samtliga regementschefer skola efter hvarje kalenderårs utgång i tjänsteväg till chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet aflämna redogörelse för marketentieriväsandets ordnande vid vederbörliga regementen under det sist förflutna året samt för de åtgärder för nykterhetens befrämjande,

som härmed stå i samband, äfvensom för de resultat, som härigenom vunnits; skolande vederbörande arméfördelningschefer (militärbefälhafvaren på Gottland) vid öfverlämnande af dessa redogörelser afgifva de yttranden och förslag, hvartill desamma kunna gifva anledning». Herrarne finna naturligtvis meningen med denna sista bestämmelse, nämligen att man städse skall hålla chefen för landtförsvarsdepartementet i full vetskap om huru marketenterirörelsen utvecklar sig å skilda orter i landet, och vid skilda truppförband, samt att vederbörande skulle vara i tillfälle att hvarje år tala om hvad erfarenheten gifvit vid handen såsom varande önskligt för frågans vidare behandling.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.
(Forts.)

Det är utan tvifvel för bedömandet af denna fråga af intresse att nu erfara, hvad vederbörande militära myndigheter yttrat i saken, sedan dessa bestämmelser varit gällande ett år, och det synes mig, som om det varit önskvärdt, att vederbörande utskott tagit del af dessa yttranden och meddelat dem. Här har jag en sammanfattning af dessa yttranden, som lyder så: »De genom generalordern utfärdade, med afseende på ölutsänkningen inskränkande bestämmelserna hafva visat sig välgörande; en ytterligare inskränkning eller totalt förbud anses i allmänhet mycket olämpligt, så länge i förlägningsplatsernas omedelbara närhet många tillfällen att med lätthet erhålla sprit och maldrycker erbjuda sig. Vid tre regementen, där ölutsänkning är borttagen på grund af begäran från underlydande, har olägenhet af detta förhållande framträdt. Många framhålla med skärpa, att redan nu truppens benägenhet att anskaffa öl utom marketenteriet ökats.

Vid flera regementen har i nykterhetens intresse, för att gifva manskapet nyttig och förädlande sysselsättning, mycket åtgjorts, föredrag hafva hållits, läs- och skrifrum, där tidningar, böcker, skrifmaterialier m. m. tillhandahållits, hafva iordningsställt, där lokala förhållanden det medgifvit, sportöfningar och täflingar hafva anordnats.»

De inkomna yttrandena — de äro 54 — kunna grupperas sålunda: generalorderns af 1903 föreskrifter böra fortfarande gälla, ingen ändring eller skärpning bör ske. Detta yttras af 29 militära myndigheter. Härefter kommer: generalorderns bestämmelser fördelaktiga, intet vidare yttrande. Så yttra sig 7 myndigheter. Således är det 36, som ställa sig på den ståndpunkten, att de anse, att generalorderns föreskrifter böra fortfarande gälla och att inga ändringar eller skärpningar ske. Sedan är det 11, som egentligen icke uttala något omdöme eller afgifva något förslag, vidare 4, som med någon tveksamhet anse totalt förbud önskvärdt, och slutligen 1, som utan förbehåll yrkar på förbud. Vidare har det anmälts, att vid 3 garnisonerade regementen är ölutsänkning helt och hållet borttagen. 2 regementschefer hafva anmält, att de ämna på försök borttaga ölutsänkningen under detta år.

Af hvad jag haft äran anföra torde med full tydlighet framgå, hurusom vederbörande med mycket tillmötesgående hafva sökt att

*Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

ställa sig Riksdagens i 1902 års skrivelse uttalade önskan till efterrättelse och att man gått så långt, som man trott nödig försiktighet tillåta. Det förefaller mig då ganska eget, att man ej ens afvaktar resultatet af första årets tillämpning af dessa bestämmelser, innan man kommer med en ny hemställan om ytterligare inskränkningar. Nu yrkar man på bestämdt förbud. När man finner, huru tveksamma vederbörande chefer äro att gå längre, än man hittills gått, så synes det mig, att man bör iakttaga varsamhet, och Första Kamraren gjorde ju också detta, då den i fjol afböjde den ifrågasatta skrifvelsen. Man kan väl tycka, att erfarenhet kunde få samlas särskildt nu, då totalt förbud redan meddelats vid tre truppförband i garnisonsorterna och då två chefer vid truppförband utom garnisonsorter hafva förklarat sig ämna göra samma försök i år. Det kan väl ej vara lämpligt att år efter år besvära vederbörande med framställning i denna sak, då vederbörande sökt ordna förhållandena så, att man skall kunna få samla verklig erfarenhet. Och där under förlidet år totalt förbud meddelats, se vi ju af de inkomna yttrandena, att det varit en viss betänksamhet rådande. Det är ju helt naturligt, att denna sak skall vara ömtålig, ty förhållandena äro ju i garnisonsorterna sådana, att man ej har många steg från kasernen — understundom blott tvärt öfver gatan — för att komma till en spritförsäljning, en krog, och ännu närmare har man vanligtvis till en ölförsäljning. Ej underligt då, att cheferna äro betänksamma att totalt förbjuda äfven ölutskänkingen inom kasernområdet, i marketenteriet, där allting sker med bestämd ordning och där af minsta anledning utskänkingen afbrytes och marketenteriet stänges, ifall utskänkingen visar sig medföra något lifligare begär att gå otillåtligt till väga. Det är ju en erfarenhet från våra garnisonerade regementen här i Stockholm, att under de timmar på dagen, särskildt om söndagarna, då marketenteriet är stängdt och ingen utskänking af hvad slag som helst äger rum, manskapet likväl vet att förskaffa sig öl utanför kasernområdet, och hafva de väl kommit utanför kasernområdet och börjat förtära öl något omåttligt, så hitta de nog vägen till krogen, och där blir den sista villan värre än den första.

Nu säger man: vi kunna väl åtminstone inskränka ölutskänkingen genom att förbjuda den på våra mötesplatser. Ja, det kan ju möjligen låta sig göra på en eller annan plats utan olägenhet, men de flesta mötesplatserna äro omgifna af tätt bebyggda orter och lägenheter, där förhållandena just icke äro de allra bästa och där man äfven understundom har ordnad utskänking. Redan nu har man erfarenhet, huru lätt det uppstår små otillåtna utskänkningsställen i närheten af mötesplatsen. Där bor mycket folk af olika sedligt värde, så att icke är det ondt om dem, som gärna för förtjänstens skull vilja ordna en liten extra utskänkningsaffär.

När man nu under de senare åren samlat fullständig erfarenhet därom, att för hvarje år som gått nykterheten mer och mer gått framåt på våra mötesplatser, att bestraffningarna för fylleriförseelser

*Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

hafva blifvit färre och att en allmän sträfvan gjort sig gällande att på öfvertygelsens väg för det unga manskapet framhålla, huru önskvärdt det är, att de afhålla sig från starka drycker i hvad form som helst, och då vi se tydliga goda resultat af dessa sträfvanden, så synes det mig, att man ej borde förhastad sig, ty nog finnas i mötesplatsernas närhet de, hvilka af vinningslystnad, såsom jag redan antyd, med glädje skulle hälsa ett sådant totalt förbud, som nu är ifrågasatt.

Men jag skall också tillåta mig att betrakta, hvad Första Kammarens tillfälliga utskott i denna fråga sagt. Det säger, att det har fullt förtroende för, att de åtgärder, som af Kungl. Maj:t på senare tider blifvit vidtagna, skola vara gagneliga, äfvensom att det vill nästan tro, att dessa bestämmelser kunde vara tillräckliga. Men sedermera säger utskottet, att denna sak kan betraktas äfven ur en annan synpunkt än nykterhetens.

»Öltillverkningens storartade utveckling och den hand i hand därmed fortgående stegringen af ölkonsumtionen böra visserligen icke obetingadt fördömas. Dock torde ur national-hushållningssynpunkt vara särdeles önskvärdt, att dagligt användande af öl icke intränger i alla hem inom vårt land, fattiga såväl som rika, samt där tillkämpar sig ett sådant herravälde, att ölet blifver för hela vårt folk en verklig nödvändighetsvara.»

Ja, tror utskottet, att man kan komma därhän att få bort alla utgifter för alla mer eller mindre onyttiga saker — ja väl, då kan det vara något att beakta, men härnäst, när man i nykterhetens intresse kommit därhän att få ölet bort från våra mötesplatser, så komma naturligtvis inom kort några, som säga, att det finns andra saker än öl, som icke böra få finnas där, t. ex. tobak i en eller annan form, och ehuru väl jag personligen icke begagnar tobak i någon form, så får jag säga, att nog finner jag det ganska orimligt, om man sedermera skulle börja agitera mot tobaken. Men det finnes naturligen ej den minsta säkerhet därför, när man, som utskottet, ser saken äfven från en sådan synpunkt. Enligt min mening bör denna synpunkt emellertid icke här göra sig gällande. Det låter ju mycket vackert, och jag känner mig synnerligen tilltalad af det skälet, att man skall ej inleda de unga i frestelse. Det är många, som komma till mötesplatsen, som aldrig smakat öl, säger man. Där få de lära sig att dricka öl, och sedan blir det en vana för lifvet, och därför bör man vidtaga en sådan här — som jag måste beteckna den — våldsamt åtgärd. Ty det är väl dock ingenting orätt precis uti att förtära öl i måttlig mängd. Denna vara är ju dock mycket allmänt i bruk i svenska hushåll på många orter, ehuru det ju finnes trakter, där man ej så mycket begagnar öl. Är det ej en viss våda förenad med att lyssna till dessa locktoner? Ty det händer ju lätt, att, när de unga gå utanför mötesplatserna eller kasernområdena, de träffa på den förbjudna frukten i en eller annan form, och den är mer tilltalande, än när den bjudes under vederbörlig tillsyn i marke-

*Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

tenteriet, där minsta förseelse i den riktningen, att man går för långt, genast observeras och hejdas. De unga kunna nog få fula vanor från mötesplatserna, äfven om man skulle taga detta steg för att hindra dem att falla för frestelsen i en eller annan form. Jag har mera förtroende för en ordnad sträfvan att utan förbud göra klart för de unga, huru nyttigt och bra det är för dem att undvika spritdrycker och huru skadligt det är att begagna dem omåttligt. Jag har mera förtroende för, att man understöder de sträfvanden, som numera — hvad bättre är — så allmänt göra sig gällande vid alla våra truppförband, att underhålla manskapet med nyttiga sysselsättningar utom tjänsten. Det är möjligt, att Riksdagen beviljar nödiga medel för all möjligt nyttigt och bra i den vägen, men det är också möjligt, att Riksdagen iakttaget en viss återhållsamhet därvidlag. Nu är ju med marketenterirörelsen förbunden en viss afgift. Men denna afgift går just till att göra anordningar till manskapets nytta och trefnad.

Jag måste säga, att jag finner ett sådant steg, som nu ifrågasättes, mycket våldsamt och vådligt, och jag anser mig ej med min röst kunna bidra till, att det steget tages. Jag önskar, att de bestämmelser, som nu blifvit utfärdade och om hvilkas verkningar vederbörande för hvarje år erhålla kännedom, fortfarande skola blifva gällande, samt att man sålunda måtte kunna samla den erfarenhet, som erfordras för att draga kloka konsekvenser i denna sak. Jag önskar, att man ej måtte taga något nytt steg, innan man har klart för sig, att man ej tager ett steg, som leder till större skada. På dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: Först anhåller jag att få å utskottets vägnar erinra om och betona, att utskottet ingalunda velat falla undan för de s. k. nykteristernas många gånger alltför långt gående, om än välmenande anspråk. Dessa anspråk äro nog en och annan gång bemängda med hvad man kallar rättshaveri. De vända om den bekanta satsen: När jag dricker, så är det rätt, och säga: När vi kunna underkasta oss att försaka alkoholhaltiga drycker, så böra alla andra med alla möjliga medel tvingas att göra detsamma. Men utskottet har däremot ansett, att Första Kammaren icke kan eller bör underlåta att i en sådan fråga som denna, där det rör hela vår värnpliktiga ungdom, taga hänsyn till en inom vårt land sig allt mer och mer utbredande allmän opinion, som fått sitt uttryck genom, enligt motionärernas oemotsagda uppgifter, uttalanden af omkring 1,200 kommunalstämmor, af talrika värnpliktige inom alla delar af vårt land, genom upprepade beslut den ena gången efter den andra af Riksdagens Andra Kammare utan någon som helst votering och slutligen genom vårt kyrkomötes skrifvelse sistlidne år, föranledd af en motion utaf en f. d. regementschef, en högt aktad man.

Nu har här utaf den föregående talaren, om än icke med samma

styrka som vid alla föregående tillfällen, berörts det åter och åter upprepade skälet att, om man förbjöde sådan utskänkning, som här nu är i fråga — så sades äfven förut, när det var fråga om brännvinet — skulle däraf framkallas otillåten försäljning, lönnkrögeri rundt omkring dessa platser. Jag har flera gånger i denna kammare uppträdt emot alltför vidtgående förslag i afseende å nykterheten och kan således icke misstänkas för någon som helst partiskhet i denna sak. Men det skälet har jag aldrig kunnat fullt acceptera. Att förekomma lönnkrögeri och otillåten försäljning, det är administrationens, de kommunala myndigheternas och polisens sak, och äro deras krafter icke tillräckliga för det ändamålet, så kan Riksdagen lätt bevilja erforderliga anslag för att bereda dem den för sådant ändamål nödiga, ökade arbetskraften.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.
(Forts.)

Inom mitt län finnas två sådana platser, Axvall och Karlsborg, och erfarenheten har där icke gifvit vid handen att, då brännvinsförsäljning förbjöds på dessa platser, därigenom uppstått något farligt lönnkrögeri. Hvad särskildt Karlsborg angår, så vill jag nämna för herrarne, att, om man drager en gränslinje från Hjo snedt öfver till Mariestad, finnes i hela denna stora del af länet, som ligger nordost om denna gränslinje, icke ett enda brännvinsförsäljningsställe numera. När brännvinsförsäljningen upphörde på Karlsborg, så hade jag året därefter ett samtal med chefen för volontärskolan, och han antydde, att han hade anledning att tro, att möjligen barn kunde tillhandahålla brännvin i skogen rundt omkring volontärskolan, men han yttrade sig icke på ett så bestämdt sätt, att jag i anledning däraf kunde vidtaga några åtgärder. Men alltsedan dess har jag aldrig försport, att något lönnkrögeri förekommit. Och det oaktadt, som jag redan nämnt, inom hela detta stora område numera ej finnes någon enda brännvinsförsäljningsrättighet. Det fanns för 10 år sedan en brännvinsförsäljningsrättighet på ungefär tre fjärdingsvägs afstånd från Karlsborg, men den förorsakade åtskillig förargelse, hvarför jag drog in den, och sedan dess har ingenting alls försports. Jag förmenar, att det blir samma förhållande, om man nu gör slut på ölskänkningen på dessa platser, att man icke behöfver befara någon mera afsevärd otillåten utskänkning. Och i hvarje fall är det, som jag redan nämnt, de administrativa och kommunala myndigheterna jämte polisen, som få se till, att sådant förekommes.

Den förre talaren anmärkte, att utskottet hade bort närmare taga reda på generalordern den 23 januari 1903 och de yttranden, som inkommit från fördelningscheferna och regementscheferna angående tillämpningen af de där meddelade bestämmelserna. Jag skall tillåta mig nämna, att utskottet ganska noggrant tagit reda på allt detta och inhämtat alldeles detsamma, som den ärade talaren här omnämnt, nämligen att flertalet af dessa myndigheter, som yttrat sig, ansett, att denna generalorders tillämpning hade medfört tillfredsställande resultat, att några ej bestämdt yttrat sig eller varit tveksamma, att återigen fem yttrat sig för förbud — om än de fyra med

*Om förbud
mot utskänkning
af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

en viss tvekan — och att på tre ställen ölotskänkningen var alldeles borttagen. Utskottet har ju också för sin del uttalat, att denna generalorder är väl funnen och att den, tillsammans med det uppfostrande arbetet, bör kunna åstadkomma hvad som erfordras i afseende å nykterhetens befrämjande. Jag har haft så mycket mera skäl att uttala mig så, som denna generalorder mycket nära öfverensstämmer med det utlåtande, som jag själf har afgifvit i nära anslutning till chefens för Västgöta regemente yttrande. Men, som jag redan anmärkt, den allmänna opinionen finner sig ej nöjd med detta redan endast ur nykterhetens synpunkt.

Utskottet har emellertid ansett, att det icke endast är nykterhetens befrämjande, hvartill man här bör taga hänsyn, utan att det är någonting större och viktigare, då det är uppfostran, som det här är fråga om. Utskottet har ansett, att staten ej bör i de af densamma anordnade serveringslokalerna låta hålla tillhanda ett njutningsmedel, hvars förtärande mycket lätt leder till, att det rakt af blir ett behof att allmänt använda detta njutningsmedel. Det var ingen fara, så länge värnpliktsöfningarna pågingo 14 dagar eller kanske till och med en månad, men nu, sedan en gång 1901 års försvarsorganisation trädt i full tillämpning, då det är frågan om, att dessa 21-åringar skola hållas på mötesplatsen i fem månader för rekryt-skolan och därefter fortsätta med repetitionsöfningar, blir förhållandet ett helt annat. Då kan man ganska lätt genom att kanske dagligen förtära och begagna ett sådant njutningsmedel vänja sig vid det-samma, så att man sedan under sin återstående lefnad har verkligt behof däraf. Det behöfver ju visst icke, som utskottet också anmärkt, för alla blifva en fördärfbringande vana, men det blir en vana, som i alla fall medför utgifter, hvilka kunna sparas för nyttigare ändamål. Det är med afseende härpå, som utskottet har ansett sig böra tillstyrka kammaren att biträda Andra Kammarens beslut, och härom tillåter jag mig nu framställa yrkande.

Herr Bildt: Då jag haft den äran att föra regementsbefäl under 8 år och alltså har längre erfarenhet än kanske de flesta om dessa förhållanden, så anser jag det vara min skyldighet att här framlägga något af hvad jag sett och upplefvat till kammarens bedömande i denna fråga. Man har stått delad inom armén i fråga om denna angelägenhets ordnande, men mer och mer tror jag, att öfvertygelsen bryter sig fram, att något måste göras för att få förhållandena ändrade i den riktning, hvaruti det nu föreliggande förslaget går. Så har också varit förhållandet inom Riksdagen, och särskildt betonades detta vid 1901 års riksdag.

Emellertid har frågan ännu icke fått någon fullständig lösning, beroende på, att man ännu fruktar för de faror och olägenheter, som skulle uppstå genom ett totalt ölförbud vid marketenterierna. Man har menat, att därigenom faran för lönnkrögeri skulle kunna ökas. Det kan väl hända, att ett sådant kan uppstå och finnas, men i alla

händelser komma nog dessa ställen i mötesplatsernas utkanter icke att besökas af något större antal af manskapet. Låt vara, att några stycken komma att gå dit, då man kanske icke genast kan utrota dessa ställen, men de hafva icke någon betydelse för den stora massan, ty den kommer aldrig att gå till dessa ställen.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.

(Forts.)

Man har också talat om insmuggling till kaserner och baracker af spirituosa; men det är ju alldeles uppenbart, att insmuggling af brännvin är så betydligt mycket lättare än af öl, så att nog skulle väl detta hafva framträdit särskildt vid brännvinsförbudet. Vi hafva dock nu haft ett brännvinsförbud i 23 år, och jag har icke hört, att någon har önskat brännvinet tillbaka, oaktadt de skäl, som då anfördes pro och contra brännvinet, voro alldeles desamma, som nu anföras pro och contra ölet.

Jag har vidare hört den anmärkning göras, att det skulle vara en oberättigad inskränkning i den personliga friheten, att man »ej skulle kunna få ett glas öl», som det heter. Att det ligger något berättigadt däri, kan jag för min del icke finna. Under den militära tjänsten måste man ju underkasta sig så många andra inskränkningar i den personliga friheten till följd af rent lokala skäl. Jag kan på en mötesplats ej få allt hvad jag önskar, ty resurserna äro ej sådana. Soldaten måste äta kronans mat; äfven om han önskar att få annan och har råd att bestå sig bättre sådan, så finnes det ingen annan, utan han får äta den, såsom också ett godt kamratskap bjuder honom att göra. Det har vidare anförts, att det skulle vara vida lättare att förekomma oordningar i ett militärt marketenteri, där manskapet dock stannar kvar, om det där kunde få öl, än att förhindra, att manskapet vid besök i utom kasernområdet belägna ölförsäljningsställen uppförer sig olämpligt. Jag ställer mig tviflande härvidlag. Det är ju uppenbart, att äfven om man tillser ordningen i ett marketenteri, kan man där icke hafva befäl, som räknar, huru många halfvor öl manskapet dricker, och ännu mindre kan väl detta befäl bedöma, huru många halfvor öl hvar och en tål, ty det är mycket olika med den saken. Erfarenheten tror jag också gifver mig rätt häruti, ty endast för ett par år sedan inträffade på en mötesplats ganska betänkliga ordningar inom ett marketenteri, som slutade med, om jag minnes rätt, våldsamt motstånd emot patrullen och fingo ett efterspel vid krigsrätt, där flera soldater dömdes till ganska allvarsamma straff. Jag tror icke, att det är möjligt för regementschefen att garantera, att icke hvilken kväll som helst några bråkmakare kunna dricka för mycket på marketenteriet och där ställa till ett uppträde. Jag tror, att han lika litet kan svara för detta som för att det kan blifva bråk och uppträden på utom kasernen liggande ställen. Men det har nog varit fruktan för dessa utom kasernen liggande ställen, som i allmänhet har förmått de militära cheferna att hellre vilja hafva ölet inom kasernen. Men jag tror väl icke, att det skulle vara omöjligt att äfven på lagstiftningens väg kunna göra någonting för att aflägsna dessa försäljningsställen från närheten af

*Om förbud
mot utskänkning
af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

kasernen och att där införa en bättre ordning, speciellt på de nu alltför mycket oberoende ölförsäljningsställena. Dessa faror utaf att afskaffa ölet synas mig därför vara öfverdrifna.

Däremot tror jag, att de fördelar, man skulle kunna vinna, i alla fall icke blifvit skattade nog högt. Det är här kanske icke så mycket fråga om ordning och disciplin i militärt hänseende, utan det är en fråga om folkuppfostran, och jag ber att få uttala min tacksamhet till utskottet, som har framhållit detta såsom det viktigaste argumentet för ölets afskaffande. Själfr har jag ju sett den ena årgången efter den andra af rekryter komma till regementet, och den allra största delen af dem har icke varit van att dricka öl. Men när de varit där en tid af endast ett beväringmöte, har detta redan blifvit en vana, som, enligt hvad jag förmodar, följer de flesta genom lifvet. Det må vara, att ölförtäringen icke går till öfverdrifter, men i alla fall gör den det för en och annan, och det kan efter mitt förmenande icke vara riktigt, att denna vana skall förvärfvas under militärtjänsten.

Huru kommer det sig, frågar man då, att just där frestelserna skola vara så stora? Ungdomen bör stålsättas emot frestelser, säger man. Ja, för min del tror jag icke, att man bör särskildt utsätta ungdomen för frestelser för att öfva den i att stålsätta sig. Då tror jag allt, att man gör bättre uti att först se till, huru pass stålsatt ungdomen är, innan man går in på den principen. Det är ju ganska naturligt, att, då man en varm sommardag kommer tillbaka från exercisen varm och svettig, man vill hafva något att dricka och läska sig med. Näväl, invändes det, men icke behöfver man väl därför nödvändigt dricka öl. Nej, det är visst icke nödvändigt, men tillgången på dricksvatten är tyvärr ganska knapp på många öfningsplatser, och mången tycker också, att det är godt att få någonting, som smakar annorlunda. Men de kunna ju få annat än öl på marketenterierna! Ja bevars, men det förhåller sig nog så, att den, som rekvirerar en dyrare vara, förr blir serverad. Jag tror, att om man går in på en finare restaurant här och begär att få mjölk, så får man nog vänta längre än den, som rekvirerar champagne. Samma förhållande råder nog också inom manskapets kretsar, så att den, som rekvirerar öl, får vänliga blickar och genast blir serverad, men den som vill hafva svagdricka eller vatten, han får allt vänta, tills de andra läskat sig.

Så följer dessutom också med detta åtskilliga andra vanor, som nog äro ganska djupt inrotade hos vårt folk. Det skall bjudas, man skall visa någon älskvardhet emot sin vän, det är födelse- och namnsdagar, som skola firas, det är så många dagar kvar på mötet, eller också har någon gjort en dumhet i exercisen — och då skall det bjudas på öl. Det finns alla möjliga anledningar, som framhållas utaf dem, som tycka om öl, och de andra anse sig vara utaf vänskap och kamratskap förbundna att gå dem till mötes. Vidare förekommer också s. k. salning, som också lockar till ölförtäring. När nu allt

detta ligger nära till, så är det gifvet, att det blir mycket mera öldruckande utaf än om någon säger, att nu skola vi gå ut i sta'n för att dricka öl. Praxis är sådan, och säkert är, att det icke blir så mycket öldruckning, som då man har serveringen alldeles invid.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.

(Forts.)

Det nuvarande systemet är icke heller i ekonomiskt afseende så lämpligt. Det är alltid så lätt att få kredit. Det är visserligen förbjudet — naturligtvis — att lämna en droppe öl på kredit, och hör man efter på marketenteriet, så kan man vara förvissad om, att det heligt försäkras, att det visst icke är någon, som är skyldig någonting. Men när uttryckningsdagen kommer, då händer det allt, att man får höra på annat, då händer det nog, att man får höra, huru många, som äro skuldsatta och icke betalat sin ölräkning.

Jag har många gånger tänkt på detta problem, mången kväll, då jag i lägret från den ena sidan, där soldathemmet var beläget, hört psalmsång, och från den andra hört ett och annat från marketenteriet, och jag har då kommit att tänka på, huru denna fråga skulle kunna lösas. Erfarenheten har visat, att dessa soldathem, som efter mitt förmenande uträttat mycket godt, varit fulltaligt besatta, då där hållits religiösa eller andra föredrag, men däremellan stått tomma, oaktadt där funnits skrif- och läsrum. Å andra sidan hafva vi att räkna med ett stort antal af manskapet, som af princip aldrig besöker ölmarketenteriet. Däremot tror jag, så vidt jag hört manskapets önskningsar, att de önska att hafva ett sådant ställe, där man kan gå in för att sitta uti ett rum och prata med sina kamrater, där man kan läsa tidningar, tidskrifter och böcker, där man icke är tvungen att rekvirera någonting för att få sitta, men där man också kan få en kopp kaffe, en smörgås, ett glas svagdricka eller hvad man nu vill hafva. Ett sådant ställe är det, som de flesta önska. Det är också denna önskan, som fått uttryck inom Riksdagen uti förslaget angående samlingslokaler för de värnpliktige. En sådan samlingsal bör dock icke vara att betrakta endast som en hörsal, åtminstone har jag tänkt mig, att den tillika borde vara inrättad såsom en, om jag så får säga, manskapsklubb. Jag var i somras i tillfälle att se, huru ett sådant ställe var inrättadt på, efter mitt förmenande, det mest ändamålsenliga sätt, och det var det s. k. Kronprinsessan Victorias örlogshem i Karlskrona. Där fanns en våning, bestående af skrifrum och förfriskningsrum, hvarest manskapet alltså kunde samlas och hafva sin vistelse om kvällarna. Jag har aldrig sett någon inrättning i den vägen, som tilltalat mig så mycket som denna och som synts mig bättre ordnad och bättre motsvara vårt manskaps behof.

Huru skall man nu kunna få sådana lokaler vid regementena? Skulle det vara omöjligt att ombilda marketenteriet till något sådant? Jo, en sak står hindrande i vägen, och det är ölet. Ty för att en sådan inrättning, motsvarande detta örlogshem, skall uppfylla sitt ändamål, måste det ledas af en person, som har intresse för saken; det kan icke ledas af en person, som endast vill därpå förtjäna. Det

*Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

är däruti, som ölet kommer fram som ett hinder. Och det utgör äfven ett hinder därutinnan, att manskapet splittras åt tvenne håll. En del, som jag nyss nämnde, vill aldrig besöka ölmarketenteriet, och däribland äro kanske företrädesvis de element, hvilkas inverkan på de öfriga man mest skulle önska. Men däremot i en sådan manskapsklubb, hvarifrån ölet är uteslutet, kunna dessa element sammanföras och de bättre utöfva sitt inflytande på de mindre stadgade.

Ja, mina herrar, detta är ju en fråga, om hvilken man kunde säga, formellt, att Kungl. Maj:t har ensam att därom besluta. Men genom omständigheternas makt, därigenom att denna fråga är efter år kommit på tal inom Riksdagen, så beror dess afgörande i själfva verket, om också ej formellt, på det beslut, som Första Kammaren nu kommer att fatta. Jag vill då erinra om, att jag tror, att förhållandena i alla fall komma att leda till ölets uteslutande, ty den ena regementschefen efter den andra vågar försöket att taga bort ölet. Kan det då vara riktigt, att man vid ett regemente skall låta ölet finnas kvar och vid andra tager bort det? Ja, kan man säga, det beror på omständigheterna. Men om så är, såsom jag håller före och som utskottet har sagt, att man genom att bibehålla det nuvarande förhållandet lär 20,000 man om året att vänja sig vid öl, då tror jag, att man icke bör dröja, till dess att saken går af sig själf, utan att man bör redan nu instämma uti det här af Andra Kammaren fattade beslutet.

På de grunder, jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Möller: Efter hvad vi nu fått höra, synnerligast af den siste talaren, hoppas jag, att denna fråga i år måtte få en lyckligare utgång än vid förra riksdagen, ty hafva några skäl blifvit förebragta, som böra tynga i vågskålen till förmån för utskottet och för nykterhetsvännerna eller ölfjenderna eller hvad herrarne nu vilja kalla dem, så hafva de väl i afton blifvit förebragta, allra mest af den siste talaren.

Man är eljest så van här i kammaren att, när man hör högre militärer yttra sig i denna fråga, de i allmänhet ej bruka vara vidare vänligt stämda för ölets borttagande. Vi hafva ju alla haft det nöjet att höra den förste talaren hålla ett mycket sakrikt anförande, men gent emot hvad han där sade ber jag att få återupprepa ett yttrande, som här en gång för flera år sedan fälldes, från statsrådsbänken, att saken ter sig så olika från höjderna mot där nere i dalarna. Jag träffade helt nyligen en ung subalternofficer, med hvilken jag just talade i denna fråga. Dessa unga officerare hafva kanske noggrannare reda på, hvad som tilldrager sig där nere i dalarna, än de personer, som sitta där uppe på de lysande höjderna. Denne officer sade mig, att de flesta fylleriförseelser, som beifras vid det regemente, han tillhör, måste skrivas på ölets konto. Han sade vidare, att de unga soldaterna kunde konsumera ända till 18

buteljer öl i stöten, och att det är synnerligen illa beställt på aflönings- och inryckningsdagar, ty då skall beväringen bjuda de äldre. Dagofficeren får då ofta stänga marketenteriet på grund af då förekommande oordningar.

Nu säger man, att det är så orätt att förbjuda en till myndiga år kommen person att få taga sig ett glas öl. Det är visserligen sant, att han inträdd i myndighetsåldern, men huruvida hans omdöme gått jämna steg med lefnadsåren, det är däremot icke alltid säkert. Det finnes en mängd faktorer, som inverka på en ung rekryt eller beväring, då han får böja sig för de äldres fordringar och uppmaningar. Det hör till god ton att bjuda öfver lag, och hvar och en, som känner allmogens vanor, vet, att detta bjudande är allt annat än frivilligt. Först bjuder Per, och så bjuder Pål; så skall Lars bjuda, men *vill* icke Lars bjuda, ja, då vankas det smörj i de allra flesta fall. Han aktar sig därför och bjuder, och är då sällskapet tillräckligt stort, så blir konsumtionen därefter.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.

(Forts.)

I dag på förmiddagen yttrade en talare, att värnpliktslagen hade uppväckt oro, »en oro går genom vårt folk», sade han, »och denna oro bör stillas». Jag tror, att den oro, som hyses af allmänmogeklassen, som skickar sina unga söner att genomgå värneplikten, bör ej bagatelliseras. Vi måste tänka på de föräldrar, som skicka ut en ung gosse, som är nykter, när han lämnar hemmet, och vi böra åtminstone göra hvad på oss beror, för att icke denna unge värnpliktige må vända tillbaka till hemmet med dåliga vanor och onykterhet och allt annat elände, som följer i onykterhetens spår. Det är sagdt, och det har sagts många gånger, att Första Kammaren är nykterhetsvänlig. Jag vet ju, att herrarne allesammans äro nykterhetsvänner. Det är endast den skillnaden på Första och Andra Kammaren, att Första Kammaren förefaller mig vara *något väl platonisk* i sin nykterhetsvänlighet. Hvarför, mina herrar, kunna vi icke gå med på denna fråga, när den så många gånger bifallits i Andra Kammaren? När det som här gäller allmogens söner, hvarför skola vi då sätta oss emot en önskan, som är uttalad så många gånger från Andra Kammarens sida — det är en sak, som jag absolut ej kan förstå.

Jag har önskat att i denna fråga få uttala min åsikt och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ewerlöf: Efter den näst föregående talarens sakrika anförande, i hvilket jag till alla delar instämmer, har jag egentligen icke något vidare att tillägga, men efter jag fått ordet, ber jag att få säga ett par ord. Då jag kom till Riksdagen och läste denna motion, var jag verkligen litet benägen att yrka afslag å densamma, ty förhållandena i Skåne äro sådana, att jag tror, att på flera år framåt ett dylikt förbud icke kommer att verka mycket på nykterheten. Det är så i Skåne, att man vant sig att dricka mycket öl. I hvarje handelsbod och från vagnar, som köras omkring på lands-

*Om förbud
mot utskänkning
af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.
(Forts.)*

vägarna och stanna hvar som helst, serveras öl. Det är rent olidligt med denna öflod. Men sedan jag varit uppe vid Riksdagen någon tid och fått höra, att det härskar sådana idealiska förhållanden uppåt landet, att det på vissa håll finnes ungdom, som ej smakat öl, ej fått den vanan, och då sålunda de dåliga exempel, som den kan få på mötesplatserna, kunna bidraga till, att den hemfaller åt lasten att dricka öl, skall jag visst icke motsätta mig, att man skrifver till Kungl. Maj:t, och vill jag för min del yrka bifall till motionen. Men därvid ber jag att få uttala den förhoppning, att Kungl. Maj:t ville se till, att marketenteriförhållandena på mötesplatserna blifva ordnade på annat sätt, att man blir af med marketentarne och i stället får marketenterikommissioner under officerares ledning och med officerare af olika grader såsom medlemmar, som taga denna sak om hand vid regementena, och att Kungl. Maj:t ej drager sig för att begära penningar, för hvilka man kan bereda trefnad på mötesplatserna. Det är nog så, att man hos infanteriet här i Sverige i allmänhet har det mycket bra, och jag tror äfven hos kavalleriet uppåt landet; men jag kan säga, att kavalleriet i Skåne lefver på mötesplatserna under så primitiva förhållanden, att, om jag talade om dem, herrarne icke trodde mig. Nu har man sagt mig, att i år det vidtagits vissa förbättringar för den ena brigaden, och man får väl afvakta, huru de utfalla, och får sedan se, huru det kan komma att ställas ett annat år. Men jag vill icke underlåta att uppmana herrar statsrevisorer och andra vederbörande att i september månad, helst i slutet, aflägga besök på Ljungbyhed.

Herr Fahlbeck: Det kunde kanske vara öfverflödigt att yttra sig vidare i denna fråga, men den stora auktoritet, som den förste ärade talaren med all rätt har, och den grundliga utredning af frågan, som han från sin ståndpunkt gaf, göra, att jag, som tillhört utskottet, äfven i år vill yttra några ord om densamma. Väger man mot hvarandra de olika åsikter, som i denna sak kämpa mot hvarandra, så synas mig, med all respekt för den först nämnde talaren, dessa dock blifva skäligen lätta. Först och främst framhålles såsom en hög etisk plikt, att individen skall uppfostra sig själf och lära sig att motstå frestelser, samt att detta är vida bättre för honom än att genom ett maktbud möjligen tvingas från att tillfredsställa sina begär i detta fall. Jag tror likväl, att vi icke böra se saken ur denna mera filosofiska synpunkt, utan taga till minnes vår Herres egna ord: »Inled oss icke i frestelse!» Det är för flertalet människor den vida klokare och vida riktigare maximen att följa.

Vidare anföres, att ett absolut förbud skulle medföra faran af oloflig eller okontrollerad utskänkning från ställen utanför lägerplatserna. Detta är naturligtvis en farhåga, som man alltid kan hysa i fråga om en sådan åtgärd, men jag är förvissad om, att den allmänna opinion, som på landet i synnerhet starkt framträder, och som gifvit sig uttryck i de 1,200 kommunalstämmornas beslut, skall sörja

för, att det icke på landsbygden utanför lägerplatserna skall för framtiden finnas utskänkningsställen eller i alla händelser, att dessa skola bli allt sällsyntare.

*Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.
(Forts.)*

Dessa argument äro, så vidt jag vet, de, som hufvudsakligen förebragts. Ja, dessutom har äfven sagts, i synnerhet förra året, att Riksdagen icke skall skrifva till Kungl. Maj:t i ett ärende, som så nyligen varit föremål för skrifvelse. Nu har ett år förflutit sedan dess, så att det argumentet kanske förlorat något i sin styrka.

Ser jag åter på de skäl, som anföras från den andra sidan, som förordar ifrågavarande inskränkning, så kan man sammanfatta dem uti ett enda, nämligen att det är en stor folkmening, som nu kräver förbud mot ölutskänkning å lägerplatserna till de värnpliktige. Och om denna folkmening och dess grund vill jag blott upprepa de ord, som jag sade förra året: denna nykterhetsrörelse, som man stundom kan tycka gå alldeles för vidt, är dock en rörelse af ideelt innehåll. Det är sällan man finner sådant i vår tids folk-rörelser; man skall därför taga fasta på den, hjälpa den och stödja den, så långt man möjligtvis kan, och i detta fall anser jag, att man kan det.

Herr grefve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Unger: Ja, det skall man göra! Man skall understödja och hjälpa alla goda rörelser. Det finnes säkerligen ingen i denna kammare, som icke gärna vill det, men man kan vara tveksam om, hvilket som är rätta sättet att hjälpa. Då en rörelse blifvit så upp-agiterad, att den vill gå till öfverdrift, har man att befara en reaktion, och jag tror, att man gör klokt i att icke för hastigt rusa fram och gripa för hårdt in i början. Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i det utmärkt sakrika, praktiska och upplysande anförande, som herr Crusebjörn här haft, men jag vill därjämte säga något mot ordförandens i utskottet yttrande för en stund sedan och för öfrigt mot betänkandet.

Ordföranden i utskottet kom mycket lätt ifrån det argumentet, att genom ett absolut förbud födas lagbrott, lönnkrögeri och olofliga ölförsäljningsställen o. s. v., genom att säga, att han icke trodde på det. Det förvånar mig dock, att han icke tror på det, när man sett exempel från andra länder, där man uppställt ett absolut förbud, och där det då uppstått lönnkrögeri, så att man måst återgå till mera frihet i det fallet. Och att han icke inom sitt län på ett stort territorium vet om några brännvinsförsäljningsställen — hvarmed han förmodligen menar lagligt tillåtna — kan väl vara. Om de olofliga tör landshöfdingen i länet ej blifva så noga underrättad, men om man läser häradsrätternas protokoll och ser i saköreslängderna, gissar jag, att det skall visa sig, att sådana finnas.

Andra Kammaren, som är så ifrig för denna sak, har dock icke kunnat fränse faran, som ligger i lönnkrögeriet, som skulle upp-

*Om förbud
mot utskänkning
af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.*

(Forts.)

komma. Dess utskott talar först om, att det skulle blifva olofliga ölförsäljningsställen, men dem, menar utskottet, kunna de kommunala myndigheterna afhjälpa. Ja, om de kommunala myndigheterna kunde afhjälpa lönnkrögeri och oloflig ölförsäljning, hade de väl gjort det för länge sedan, ty nog ha de varit ifriga för den saken. Men den, som rest litet i aflägsna landsändar, har nog fått se, att det ej lyckats för de kommunala myndigheterna.

Så återigen talar Andra Kammarens utskott om, att det kan väl vara hvad som invändts, att det skulle komma att importeras spirituösa drycker af dem, som besöka mötesplatserna, om det där blefve absolut förbud mot ölutskänkning, men det bör, enligt utskottets förmenande, befälet kunna förhindra, om icke annat, så genom kroppsvisitation. Men kunde man också få sådant förfaringssätt lagstadgad, skulle det dock blifva bra besvärligt för befälet att på de värnpliktiges anhöriga och sådana, som komma på besök på helgdagarna, göra kroppsvisitation för att se, om de ej hafva någon flaska med sig, så att det är nog en något sangvinisk förhoppning, att tro på möjligheten af att på sådant sätt kunna förhindra tillförsel till lägerplatserna af spritdrycker.

Nu talas i Första Kammarens utskottsutlåtande om den uppfostrande verkan det skulle hafva, att de värnpliktige finge afstå från ölet. Jag tror för min del icke, att de komma att afstå från det. Jag står i det fallet på en helt annan ståndpunkt, än hvad ordföranden i utskottet gör, ty jag är, på grund af erfarenhet i detta afseende från flera landsändar, fullkomligt öfvertygad om, att, där de icke kunna komma åt det på annat sätt, göra de det genom besök å olofliga ölförsäljningskrogar. Då frågar jag: hvilket är mera uppfostrande, bättre uppfostrande för den unge mannen: att se, att andra måttligt förtära öl, och göra det själf också, när han finner sig därtill hafva tillfälle och råd, väl vetande, att ingen får öfverlasta sig — ty det tillåtes väl ej å marketenterierna, att någon får öfverlasta sig, eller att det utskänkes åt öfverlastad — än att vänja sig vid att på smygvägar hos lönnkrögare skaffa sig, hvad han anser sig behöfva? När de unga få rusdrycker på sådana vägar, bibringas de förvisso ej måttliga, humana, civiliserade vanor, utan då är det egentligen, som de öfverlasta sig och begå excesser.

När man nu har alla dessa dubier, och då, såsom man hört af herr Crusebjörn, de åtgärder, som helt nyligen äro vidtagna i syfte att bringa ordning i dessa förhållanden, visat goda frukter, tror jag för min del, att man är alldeles för ifrig att drifva fram saken, i stället för att låta den gå sin gilla gång och först se, huru det redan åtgjorda verkar. Kanske det verkar så civiliserande, som man önskar. Det är en betydlig skillnad mellan det sätt, hvarpå det nu är anordnad med ordning och skick vid marketenterierna, och det tillstånd, som var förut, så att för min del kan jag icke tro annat, än att det är förmånligast äfven för dem, som äro ifri-

gast här, om vi för närvarande afslå detta försök att åstadkomma ett absolut förbud.

Grefve Hamilton: Äfven jag skall icke underlåta att i min ringa mån understödja den folkmening, som gjort sig gällande i vårt land för att åstadkomma ett förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser, en folkmening, som kanhända utgått från mången bekymrad fader, mången ängslig moder, som sändt sin son att fullgöra sin värnplikt, en folkmening, som äfven finnes hos de värnpliktige själfva, en folkmening, som vunnit understöd icke blott af några nykterhets-sällskap, utan af de flesta kommunalstämmor i vårt land, af kyrkomötet och Andra Kammaren, och hvars slutliga öde nu är beroende Första Kammarens pröfning. Jag hemställer, om det skulle vara lämpligt, att denna Första Kammare skulle hejda vägen för de varma böner, som riktats uppåt från vårt folk och som afse, att en frestelse mindre skulle möta våra värnpliktige, då de samlas på lägerplatserna.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.

(Forts.)

Det enda skäl, som framhållits för afslag, är, att lönnkrögeri skulle komma att florera utanför lägerplatserna. Men är icke detta ett uttalande af misstro till våra myndigheter? Skulle man icke kunna tänka sig, att de skulle kunna hindra sådant lönnkrögeri?

Vidare har man sagt, att det icke tjänar något till att taga bort ölet från lägerplatserna, då det finnes ölkrogar utanför, dit de värnpliktige kunna gå. Men vi hafva ju sett, att i de kommuner, där ölkrogarna kommit bort, har nykterheten varit störst. Där har arbetaren kunnat behålla sina besparingar och har icke förstört dem på krogarna.

Jag tror, att sådana skäl äro svepskäl, som icke bör hafva någon gällande kraft, då det gäller att gifva svar på de framställningar, som framsprungit ur en allmän folkmening, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Då den näst siste talaren åberopade sig å erfarenheter från utlandet, tog jag mig friheten att begära ordet på den grund, att jag under de senaste åren stått i mycket nära förbindelse med ett främmande land, där denna fråga, efter att ha varit föremål för den allra häftigaste strid, slutligen vunnit sitt afgörande i den riktning, som angifves i Andra Kammarens beslut, och sedermera tillämpats under något mer än ett eller kanske halftannat år. Det är Nordamerikas Förenta stater, jag menar. Där hade nykterhetspartiet på sitt program upptagit krafvet på, att all utskänkning af spirituosa drycker skulle förvisas från kaserner och lägerplatser. Detta genomdrefs efter strider, mot hvilka vårt småkif är att betrakta såsom en liten västanfläkt en vårafton. Det genomdrefs; och de besegrade mottogo beslutet med de mest upprörda förutsägelser om hur farligt detta skulle verka och hur illa det därför vore att på detta sätt »våldsamt inskränka friheten» för den

Om förbud
mot utskänkning af öl å
lägerplatser
m. fl. om-
råden.

(Forts.)

värnpliktiga eller värfvade ungdomen. En af dem, som allra bestämdast motsatt sig reformen, var chefen för Förenta staternas armé, general Miles. Han uppträdde inför kongressens kommitté för militärärenden och afstyrkte åtgärden. Mot hans votum gick dock beslutet igenom, reformen genomfördes, och i den rapport, han ett år därefter afgaf, uttalar han sig rörande verkningarna af densamma. Först erinrar han, hurusom man hade fruktat, att soldaterna skulle begifva sig till de utanför militärstationerna belägna krogarna och där, då de voro utan kontroll, supa värre än förr. Sedan lagen trädde i kraft, erkänner han, att motsatsen inträffat. Fastän krogar funnits utanför ifrågavarande stationer, hade supandet på dessa krogar varit beaktansvärdt mindre än förut. Det andra stora skälet, som anförts mot förbudslagens antagande, var, att det skulle medföra svårigheter att få rekryter, eller, om man än fick sådana, att dessa skulle vara dåligt folk. Det hade emellertid blifvit det alldeles motsatta förhållandet. Rekrytstationerna hade varit öfverfyllda. Icke mindre än 25,944 rekryter voro inskrifna, sedan lagen trädde i kraft, och folket hade varit bättre än någonsin förr. Det tredje stora skälet mot lagens antagande hade varit, att rymningarna skulle ökas. Man skulle nämligen vara så känslig för det tvång på ens frihet, som genom reformen pålades, att man skulle med mindre tålmod än dittills foga sig i den militära ordningen och därigenom frestas till rymning. General Miles förklarar, att rymningarna betydligt minskats. Såsom ett totalomdöme slutar han med, att den nya lagen icke medfört några skadliga följder, utan i stället verkat *högst välgörande*.

Sådant har resultatet af detta försök varit i ett land, där den personliga friheten uppskattas lika högt som någonsin här i Sverige. Då följderna icke visat sig annorlunda där, torde det kunna antagas, att de icke skola visa sig sämre här.

De personer bland oss, som åhörde debatterna, när frågan var före här i Sverige på 1880-talet om brännvinets afskaffande från kaserner och lägerplatser, minnas fullväl, hvilka spådomar, som då utkastades och som åsyftade att afskrämma från den reformen. Jag vågar liksom den föregående talaren fråga, om de där farhågorna besannats? Nej, det hafva de icke. Hvarför skulle vi då nu döma vårt unga släkte så mycket sämre än det föregående, döma det så hårdt, att vi förklara dem vid så unga år vara sådana slafvar under »ölnjutningen», att de skulle göra hvad som helst för att få begäret efter denna rusdryck tillfredsställt? Jag vill gärna hoppas, att man dömer de unga för hårdt, men om vi skulle vara så olyckliga, att vårt unga släkte verkligen vore så behärskadt af ölbegäret — är det då icke än mera skäl att icke inleda dem i frestelse, är det icke skäl att genomföra denna reform och att i deras pågående utvecklingsarbete gifva dem den hjälp vi kunna?

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm: Det har länge förefallit mig, som om Första Kammaren ställt sig väl afvisande mot de önskingar, som framstälts från nykterhetsvänligt håll. Jag förstår och vet mycket väl, att detta icke berott på någon bristande håg hos Första Kammaren att medverka till nykterhetens främjande, utan anledningen har naturligtvis varit den, att man ställt sig betänksam vid bedömandet, huruvida de åtgärder, som varit ifrågasatta, verkligen vore ägnade att befrämja det afsedda målet och kunde genomföras utan andra olägenheter. För min del hyser jag inga tvifvel om, att den åtgärd, som här är föreslagen, är till gagn för nykterhetens befrämjande. Jag är öfvertygad om, att man utsätter de värnpliktige för mycket större frestelser genom att i regementenas marketenterier tillhandahålla dem maltdrycker än de tillfälliga frestelser, de möjligen kunna råka ut för genom att sådana drycker finnas att få i närheten af mötesplatsen. Jag är vidare öfvertygad om, att det, såsom utskottet framhållit, ur uppfostringsynpunkt är mycket skadligt, att de värnpliktige inom regementet hafva en lätt tillgång till dessa slags drycker. Det har här i dag talats om, att man borde göra allt hvad man kunde för att skapa förtroende för värnpliktsinstitutionen och för de förhållanden, under hvilka värnplikten fullgöres. Jag tror icke, att man skapar ett sådant förtroende genom att staten själf vidtager åtgärder för att rusdrycker skola tillhandahållas de värnpliktige. Det är därför, som jag anser mig handla både i nykterhetens och i vårt försvars intresse, då jag för min del yrkar bifall till utskottets hemställan.

Om förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. fl. områden.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 8, i anledning af motion rörande skyldighet för ägare af järnvägsanläggning, som är så utförd, att den hindrar eller försvårar jords afdikning, att vidtagna erforderliga åtgärder för vattenafledning, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och som Andra Kammarens i ämnet fattade beslut således icke blifvit af Första Kammaren oförändradt antaget, skulle, jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, ärendet till Andra Kammaren återlämnas för förnyad behandling.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 282, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 30, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande antalet vanföra och lytta i landet, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 9,35 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
